

PROF. CHMELAŘ A EXPERIMENTÁLNA PSYCHOLÓGIA NA SLOVENSKU

Ani po starostlivom pátraní v mojom informačnom sklade sa mi nepodarilo zistiť, v ktorom roku mi bolo dožičené osobne spoznať nášho veľaváženého jubilanta. Ako to však u ľudí, ktorí sú nám zvlášť milí býva, skôr cítim ako viem, že ho poznám už veľmi dávno, akoby odnepamäti. Lež na dátum môjho neosobného kontaktu s prof. Chmelařom mám celkom živú spomienku. Bolo to r. 1953, keď som ako začínajúci pracovník rodiaceho sa Psychologického laboratória SAV získal prostredníctvom absolventov psychológie z Brna záznamy prednášok prof. Chmelařa z oblasti experimentálnej psychológie. Ich štúdiom som získal veľa nového pre svoju budúcu orientáciu prevažne experimentálne pracujúceho psychológa. Osmieľujem sa povedať, že som takto v osobe prof. Chmelařa získal ďalšieho, aj keď nepriameho učiteľa.

Nebola by to však celá pravda, keby sa toto chápalo len ako moje osobné vyznanie. Skutočnosť je taká, že prostredníctvom prof. Chmelařa začal k nám do Bratislavy v polovici 50-tych rokov prenikať jeden z informačných prúdov experimentálneho spôsobu psychologického bádania, čo sa pre nás neskoršie stalo veľavýznamným. Túto historickú skutočnosť vo vývoji psychológie na Slovensku sme už bližšie rozviedli v príslušných jubilejných referátoch.

Prof. Chmelař ovplyvňoval vývoj experimentálnej práce na Slovensku neskoršie aj priamo. Hoci o tom niet písomných dokladov, zhodli sme sa v kruhu spolupracovníkov na spomienke, že prof. Chmelař bol vlastne prvým vedúcim psychológom z historických zemí, ktorý s nami nadviazal priamy pracovný kontakt. Ochotne totiž prijal funkciu člena vo vtedajšej Vedeckej rade Psychologického laboratória SAV, ktorá vyvíjala činnosť v druhej polovici 50-tych rokov. Kto pozná prof. Chmelařa čo len trochu, vie si domyslieť, že ani na jednom zasadnutí rady nechýbal a že na každom z nich bol vysoko aktívny. Podielal sa najmä na formovaní profilácie historicky prvého slovenského psychologického pracoviska experimentálneho charakteru a posudkami o našich prácach nám dával ďalšie, postgraduálne lekcie. Nikdy nemôžeme zabudnúť ani na to, že v istom čase, kedy sa mnohé pracoviská priam báli o svoju existenciu, prof. Chmelař ako predseda previerkovej komisie dokázal kriticky, avšak vcelku pozitívne zhodnotiť našu prácu a tým podporiť budúci rozvoj nášho laboratória, terajšieho Ústavu experimentálnej psychológie SAV.

Od r. 1960, kedy mi boli postupne zverované rôzne funkcie, dostal som sa s prof. Chmelařom do styku aj na úseku vedecko-organizačnom. Chcel by som poznamenať, že v rozličných orgánoch, kde sme sa niekedy aj týždenné stretávali, som bol ďaleko najmladším a náš jubilant, ak to už musím povedať, najstarším členom. Napriek tomu vznikla medzi nami, aspoň ja to tak cítim, taká ideová, odborná a osmeľujem sa dúfať, že i osobnostná blízkosť, že vek sa v našom vzťahu stal, povedané v našej terminológii, nesignifikantnou premenou. Touto osobnou skúsenosťou by som chcel len podporiť akiste aj iným známou skúsenosť, že aj napriek neúprosnému postupu chronologického veku sa u prof. Chmelařa prolongovala sociálno-psychická involúcia až dodnes. Spomínam si, ako sa svojho času ako člen-korešpondent ČSAV zaangažoval na rozhodnutí Prezídia ČSAV o prebudovaní nášho laboratória na ústav, čo vtedy nebolo ľahké. A ešte ťažšie bolo presadiť, aby tento ústav už vo svojom pomenovaní odzrkadľoval svoj charakter ako ústav experimentálnej psychológie. No

práve tak si živo vybavujem, ako som mu na našich spoločných zahraničných cestách nestačil dychom v jeho odbornej, kultúrnej i spoločenskej „zvidavosti“.

Svoju úvahu pri príležitosti nevšedného jubilea prof. Chmelača som viac-menej z kompetenčných dôvodov obmedzil len na dva úseky. Predovšetkým na experimentálnu psychológiu rozvíjanú v Akadémii, keďže príslušné aktivity sú mi známe z vlastnej skúsenosti, a potom čiastočne aj na vedecko-organizačnú činnosť, ktorá je v takej hojnej miere dopriata u nás každému vedúcemu pracovníkovi. Vzťahy prof. Chmelača k psychológii na Slovensku sa tým však zďaleka nevyčerpávajú. Akiste podobné, ba azda aj väčšie zásluhy prof. Chmelača by sa dali uviesť v súvislosti s rozvojom psychológie na našich vysokých školách, v rezortných ústavoch i v psychologicknej praxi. O tom vedia viac príslušní pracovníci. Mne prichodí dokumentovať túto činnosť nášho jubilanta viac-menej nepriamo. Keby sa mal vyhotoviť zoznam posudkov a recenzií potrebných k profesúre, k habilitácii, k získaniu vedeckých hodností, k publikovaniu prác, a pod., išlo by, myslím, o niekoľkostranový zoznam mien slovenských psychológov. Na druhej strane však, z hľadiska prof. Chmelača, sú to tisícky strán preštudovaných prác a niekoľko desiatok starostlivo, nanajvýš zodpovedne a vždy načas vypracovaných posudkov. Tieto skutočnosti sú akiste hlboko vo vedomí nemalého počtu slovenských psychológov.

Uvedené a ďalšie skutočnosti ma azda oprávňujú vyjadriť v mene slovenských psychológov úprimnú vďaku za pomoc, ktorú nám neúnavne po celé roky preukazoval. Vysoko si vážime nielen jeho nesmierne rozsiahlu erudovanosť, ale aj neobyčajne vysokú sociálnu inteligenciu a jedinečnú korektnosť v konaní. Prajeme tomuto ozajstnému hrdinovi práce naďalej pevné zdravie a dostatok síl do ďalšej práce v prospech nášho odboru — československej, a konkrétne i moravskej, či brnenskej psychológie, pre rozvoj ktorej toľko podnikal.

Hoci mám tú česť poznať prof. Chmelača čiastočne aj z osobného života, nikdy som ho nepočul proklamovať, že sa pokladá za priateľa Slovákov. Dokazoval to však faktami. A keď už je reč o faktoch, dovoľ mi, vážený pán profesor, parafrázovať na záver jeden z Tvojich typických výrokov — Len fakty, vážení kolegovia — ktorý sa snažíme uplatňovať vo svojej odbornej práci. Neodškriepiteľným faktom je aj to, že my Ťa pokladáme za svojho.

Damián Kováč